

KOPYA ÇEKMEYE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Mustafa Fatih AY*
Ahmet ÇAKMAK**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutumlarını ölçen bir ölçme aracı geliştirmektedir. Çalışmanın örneklemini Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 2014-2015 akademik yılı bahar yarıyılında öğrenimine devam eden 360 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada ölçeğin güvenilirliği için madde toplam korelasyonu, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ve iki yarı güvenilirlik yöntemi kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları ölçekteki 16 maddenin üç faktörde toplandığını göstermektedir; ahlaki tutum, çevresel şartlar, fırsat ve beceri. Ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte açıkladığı toplam varyans %59.26'dır. Ortaya çıkan modelin uyum indeksleri $\chi^2/sd=2.44$, RMSEA=.063, RMR=.077 SRMR=.046, GFI=.91, AGFI=.88, CFI=.98, NNFI=.98, IFI=.98 şeklindedir. Faktörlerin iç tutarlık katsayıları sırası ile .85, .73, .85'tir. Ölçeğin tümü için ise iç tutarlık .91 iki yarı güvenilirliği ise .87 olarak bulunmuştur. Bulgular, kopya çekmeye yönelik tutumları değerlendiren bu ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kopya Çekme, Ölçek Geliştirme, İlahiyat Fakültesi

ABSTRACT

The Scale for Attitude Towards Cheating: The Study of Reliability and Validity

The purpose of the study was to develop Attitudes Towards Cheating of University Students. The sample consisted of 360 undergraduate students in Ataturk University. Item-total correlation, Cronbach's alpha and Guttman Split-Half Coefficient were analyzed. Results of the exploratory factor

* Arş.Gör. Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi, fatih.ay@atauni.edu.tr

** Arş.Gör. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi, ahmetcakmak@atauni.edu.tr

analysis (EFA) showed that 16 items were loaded into three factors: moral attitudes, environmental factors, opportunity and ability. Fit index values of the model was $\chi^2/df = 2.44$, $RMSEA = .63$, $RMR = .077$, $SRMR = .046$, $GFI = .91$, $AGFI = .88$, $CFI = .98$, and $NNFI = .98$. The internal consistency reliability of three factors were .85, .73 and .85 respectively. The total variance explained was 59.26%. These findings showed that this scale was valid and reliable instrument to evaluate attitudes towards cheating behavior of university students.

Keywords: *Cheating, Scale Development, Faculty of Theology*

Giriş

Öğretim programının temel öğeleri hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirilmedir. Bu öğelerden birisinin olmaması ya da aksaması, programın etkililiğini olumsuz yönde etkiler. Bu öğelerden biri olan değerlendirme süreci, öğrencileri tanıma ve yerleştirme, öğrenmeleri izleme, öğrenme düzeyini belirleme ve öğretimin geliştirilmesi açısından önemlidir¹. Eğitimde değerlendirmenin nasıl yapılacağı konusunda iki temel yaklaşımdan söz edilebilir. Bunlardan birincisi, eğitim-öğretim süreci sonunda çıktılarının değerlendirilmesi anlamına gelen ürün değerlendirmedir. İkincisi ise özellikle yapılandırmacı yaklaşımla birlikte anılan, eğitim-öğretim sürecinin tamamının değerlendirmeye alındığı süreç değerlendirmedir. Günümüzde her ne kadar süreç değerlendirmenin önemi üzerinde durulsa da özellikle yükseköğretim kademelerinde sonuç/ürün değerlendirme odaklı vize ve final sınavları yapılmaktadır. Nihai değerlendirmeler de bu sınavların sonucuna göre belirlenmektedir. Bu durum ise yapılan vize ve final sınavlarına büyük önem yüklemektedir. Değerlendirmede en önemli ölçüt olarak görülen bu sınavlarda, başarılı olmak için öğrenciler yoğun çaba içine girmektedir. Bu çaba; ders çalışma, derse devam etme, ilgili okumaları ve ödevleri yapma gibi olumlu davranışların yanı sıra zaman zaman kopya çekme gibi doğru olmayan ve usulsüz davranışlara yönelmeyi de içerebilmektedir. Kopya çekme ise doğru bir değerlendirme yapılmasının önündeki önemli engellerden biridir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre kopya; İtalyanca kökenli bir kelimedir. “Bir sanat eseri veya yazılı bir metnin taklidi”, “suret çıkarma işi”, “bir sınavda soruları cevaplamak için başka birinden veya yerden gizlice yararlanma”, “yazılı sınavda gizlice bakmak için hazırlanmış kâğıt” şeklinde tanımlanmaktadır. Kopya çekmek ise “genellikle yazılı sınavlarda soruları cevaplamak için bir kaynağa gizlice bakmak” şeklindedir². İngilizce’de ise kopya çekmek, “cheating”

1 Özçelik, D.A., *Eğitim Programları ve Öğretim*(2.Baskı), Pegem Akademi, Ankara 2010, s.231

2 Türkçe Sözlük, 11. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s.1480

kavramı ile karşılanmaktadır. Bu kelime aynı zamanda “aldatma”, “çalma”, “hile yapma” gibi anlamlara gelmektedir³. Selçuk, iki dildeki bu ayrımın dikkat çekici olduğunu ve insan yetiştirme düzenimiz açısından üzerinde durulması gerektiğini vurgulamaktadır⁴.

Kopya çekme davranışı ile ahlak arasında ilişkinin varlığı, konu ile ilgili araştırmalara yansımıştır. Kopya çekmenin, bireyin yaşamındaki diğer davranışlarını etkileyeceği ve bu eylemin bireyin ahlaki gelişimindeki eksiklikten kaynaklandığı düşünülmektedir⁵. Lickona, kopya çeken bireyin, elde ettiği başarı ile gurur duyamayacağından özsaygısının düşük olacağını, bildiklerinden daha fazlasını yaparak insanları kandıracağını, öğretmenin güvenini zedeleyeceğini ve öğretmen ile sınıf arasındaki güvene zarar vereceğini, kopya çekmeyen bütün insanların hakkına gireceğini, okulda iken kopya çekenin sonraki hayatında daha kolay sahtekârlık yapacağını belirterek, kopya çekmenin yanlış bir davranış olduğunu ifade etmiştir⁶.

Lickona, kopya çekme davranışını öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen, öğrenci-toplum ilişkileri bağlamında ele alarak, bu davranışın ahlakla ilişkisini ortaya koymuştur. Hak yeme, dürüst olmama, hakkı olmayanı alma gibi ahlaki olmayan sonuçlara yol açan kopya çekme davranışının, ahlaki bir davranış olmadığı söylenebilir.

Sınavlarda kopya çekilmesi eğitim öğretimde ölçme ve değerlendirmenin geçerli ve güvenilir olmasını engellemektedir. Sınavlarda çekilen kopya ile ölçmede meydana gelen hatalar, öğrenci başarısının doğru tespit edilememesi, bir üst eğitim veya mesleğe yerleştirmede adaletsizlik, mesleki yeterlikte eksiklik, uygulanmakta olan öğretim programlarının değerlendirilmesinde isabetsizlik gibi istenmeyen durumlara neden olabilmektedir. Bunların yanı sıra öğrencilerin kopya çekmesinin tek nedeninin kendilerinden kaynaklanan faktörler olduğunu söylemek de sorunun diğer yönlerini gözden kaçırmak anlamına gelecektir. Zira zaman zaman öğrencilerin, sınavı uygulayan kişi veya kurumun çeşitli uygulamalarından dolayı kopyaya yöneldiği de gözden kaçırılmamalıdır. Bu ve benzeri nedenlerle öğrencilerin kopya çekmelerinin nedenlerini belirleyebilmek için öncelikle onların kopya çekmeye ilişkin tu-

3 Stevenson, A., *Oxford Dictionary of English*(3. Baskı), Oxford University Press, Oxford 2010

4 Selçuk, Z., Bir Eğitim ve Rehberlik Sorunu: Okullarda Kopya Çekme, *Eğitim Yönetimi*, 1 (3), 1995, s.398

5 Akdağ, M. ve Güneş, H., Kopya Çekme Davranışları ve Kopya Çekmeye İlişkin Tutumlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (3), 2002, s.332

6 Lickona, T., *Educating for Character How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*, Bantam Books, 1991, s.77

tumlarının belirlenmesi ve bu tutumlara etki eden faktörlerle birlikte değerlendirilerek söz konusu sorunun çözümüne ilişkin adımların atılması öğrenci, toplum ve eğitim sistemi için önemli bir gerekliliktir.

Bu kapsamda öğrencilerin kopya çekmeye yönelik tutumlarına ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunların birçoğu anket formu şeklinde tasarlanmış⁷ olmakla birlikte tutum ölçeği şeklinde⁸ geliştirilenler de mevcuttur.

Yeşilyaprak ve Öztürk⁹ tarafından geliştirilen 11 maddelik bir tutum ölçeğinin geliştirilmesinin üzerinden uzun zaman geçmiş olması ve bu süre içerisinde yeni bir geçerlik güvenirlik çalışmasının yapılmamış olması, istatistik alanında ortaya çıkan yeni gelişmeler de dikkate alındığında kullanışlı bir ölçme aracı olmadığı söylenebilir. Alkan'ın¹⁰ geliştirmiş olduğu ölçekte ise örneklem olarak ortaokul ve lise öğrencileri seçilmiştir. Söz konusu ölçeğin 45 maddeden oluştuğu ve 4 boyutlu olarak toplam varyansın %38,8'ini açıkladığı belirtilirken, alt boyutların öz değerleri verilmiştir fakat alt boyutların açıkladığı varyanslara ilişkin ise herhangi bir bilgi verilmemiştir. Eminoğlu¹¹ tarafından

7 Selçuk, a.g.m.; Külahçı, Ş., Öğretmen yetiştirmede kopya çekme sorunu (Fırat Üniversitesi örneği), *II. Ulusal Eğitim Sempozyumu (18-20 Eylül 1996)*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 1996; Akdağ ve Güneş, a.g.m., s.330-344; Kaymakcan, R., İlahiyat öğrencilerinin kopya çekmeye karşı yaklaşımları, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 2002, s.121-138; Seven, M. A. ve Engin, A. O., Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kopya Çekmeye Duydukları İhtiyaç ve Kopya Çekme Sebepler, *Atatürk Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, 11 (1), 2008, s.121-136; Yangın, S. ve Kahyaoglu, M., İlköğretim Öğretmen Adaylarının Kopya Çekmeye Yönelik Tutum ve Görüşleri, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (21), 2009, s.46-55; Bozdoğan, A. E. ve Öztürk, Ç., Öğretmen Adayları Neden Kopya Çeker? *İlköğretim Online*, 7(1), 2008, s.141-419

8 Yeşilyaprak, B. ve Öztürk, B., Üniversite Öğrencilerinin Kopya Çekme Olayına İlişkin Eğilimleri ve Görüşleri, *II. Ulusal Eğitim Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 1996; Semerci, Ç., Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 2003, s.227-234; Eminoğlu, E., *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık Eğilimlerinin Ölçülmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 2008; Alkan, S., *İlköğretim İkinci Kademe ile Ortaöğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Kopya Çekmeye İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi S.B.E., Elazığ 2008; Dam, H., Örgün Din eğitiminde kopya sorunu. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34, 2013, s.71-108

9 Yeşilyaprak ve Öztürk, a.g.m.

10 Alkan, a.g.e., s.34

11 Eminoğlu, a.g.m., s.44

geliştirilen akademik sahtekârlık ölçeğinin 4 boyutundan birisi ise kopya çekme eğilimidir. Bu alt boyut 5 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %16,2'sini açıklamaktadır. Dam¹² tarafından geliştirilen ölçek ise 28 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %61,2'sini açıklayan 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutların neler olduğu ve hangi maddelerden oluştuğuna dair herhangi bir bilgi verilmemiş ve lise ile üniversite öğrencileri örnekleminde çalışıldığı belirtilmiştir. Ulaşılan ölçeklerin psikometrik özelliklerinin yetersiz olması üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutumlarının belirlenmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesinin literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Ölçek Geliştirme Süreci

Kopya çekmeye yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi için ilgili literatürden ve özellikle de daha önce yapılmış ölçek ve anket çalışmalarındaki maddelerden¹³ faydalanılarak, kopya çekme davranışına ilişkin olumlu ve olumsuz tutum şeklinde iki boyutlu bir ölçek tasarlanarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ayrıca madde yazımı sürecinde Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 4. Sınıfta öğrenim gören 10 öğrenci ile de görüşme yapılarak nitel veri toplanmıştır. Bu süreç sonucunda 33 maddelik bir taslak form oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form, alan uzmanları (4 uzman) ve ölçme değerlendirme uzmanlarının (2 uzman) değerlendirmesine imkân verecek şekilde düzenlenmiş ve her bir maddenin yanına düzeltme önerileri, çıkarılmalı, olduğu gibi korunmalı şeklinde değerlendirme ölçütleri eklenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler çerçevesinde gerekli düzeltmeler yapılmış ve öğrencinin kopya çekmesinin nedenleri arasında olduğu düşünülen maddelerin çıkarılmasına karar verilmiş ve taslak 25 madde şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Dil uzmanlarının değerlendirmeleri sonrasında pilot uygulama için taslak ölçek formu hazırlanmıştır. Taslak ölçek formu “Kesinlikle Katılmıyorum” (1), “Katılmıyorum” (2), “Fikrim Yok” (3), “Katılıyorum” (4) ve “Kesinlikle Katılıyorum” (5) şeklinde beşli likert tipinde hazırlanmıştır.

Evren - Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri olarak belirlenmiştir. İlgili fakültede 3032 öğrenci öğrenim görmektedir. Krejcie ve Morgan'ın¹⁴ .05 hata payı ile örneklem hesaplamasında,

12 Dam, a.g.m., s.80

13 Semerci, a.g.m., s.232-233; Eminoğlu, a.g.e., s.70-71

14 Krejcie, R., V., and Morgan, D. W., Determining Sample Size For Research Activities, *Educational And Psychological Measurement*, 30, 1970, s.608

evrendeki 3000 katılımcı için 340 örneklemin evreni temsil ettiği belirtilmiştir. Bu çalışmada, madde seçimi için yapılan pilot uygulama 61 ilahiyat fakültesi öğrencisi katılmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise evren içerisinde uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 360 ilahiyat fakültesi öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmacının örnekleme kolay ulaşılabilirliğe göre belirlediği bir örnekleme yöntemidir¹⁵.

Verilerin Analizi

Bir ölçeğin geliştirilmesi sürecinde belirli işlem basamaklarının takip edilmesi gerekmektedir. Bu işlem basamakları arasında iki uygulama vardır: birincisi madde analizi, ikincisi ise Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)'dir¹⁶. 25 maddelik taslak ölçek formu pilot uygulamada 61 ilahiyat fakültesi öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde her bir maddenin ölçme aracının varyansına katkısını ve geçerliğini belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Bu işlemler sonrasında 1 madde taslaktan atılarak 24 madde şeklinde yeniden düzenlenmiştir. İkinci uygulama ise, 24 maddelik taslak formun 360 ilahiyat fakültesi öğrencisine uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Bu veriler üzerinde yapılan güvenilirlik ve geçerlik işlemleri sonucunda, 6 maddenin daha ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Maddelerin toplandıkları boyutlar değerlendirildikten sonra 2 maddenin daha ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Kalan 16 maddeyle doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. Çalışmada AFA için SPSS 20, DFA için ise Lisrel 8.8 programları kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Öncelikle pilot uygulamada madde analizleri yapılmış, ikinci uygulamada ise AFA, DFA ve güvenilirlik işlemleri yapılmıştır.

Madde Analizi

Üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutumlarını belirlemek için 25 maddelik taslak 61 ilahiyat lisans öğrencisine uygulanmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin ayırt edicilik düzeylerini belirlemek ve toplam puanı yordama gücünü saptamak amacıyla düzeltilmiş madde toplam korelasyonu hesaplanmıştır. Bu uygulama sonrasında madde analizi, Tablo I'de verilmiştir.

15 Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*(10. Baskı), Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2011, s.91

16 Seçer, İ., *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci Spss ve Lisrel Uygulamaları*, Anı Yayıncılık, Ankara 2015a, s.59-64

Tablo I: Madde Analizi Sonuçları

Madde	Düzeltilmiş Madde Toplam	Madde Silinirse Cronbach Alpha
	Korelasyonu	Değeri
m1	.618	.923
m2	.771	.920
m3	.554	.924
m4	.167	.930
m5	.627	.923
m6	.478	.925
m7	.566	.924
m8	.575	.924
m9	.531	.925
m10	.471	.926
m11	.720	.922
m12	.672	.922
m13	.609	.923
m14	.719	.921
m15	.633	.923
m16	.630	.923
m17	.260	.928
m18	.365	.927
m19	.579	.924
m20	.626	.923
m21	.627	.923
m22	.662	.923
m23	.580	.924
m24	.588	.924
m25	.313	.927

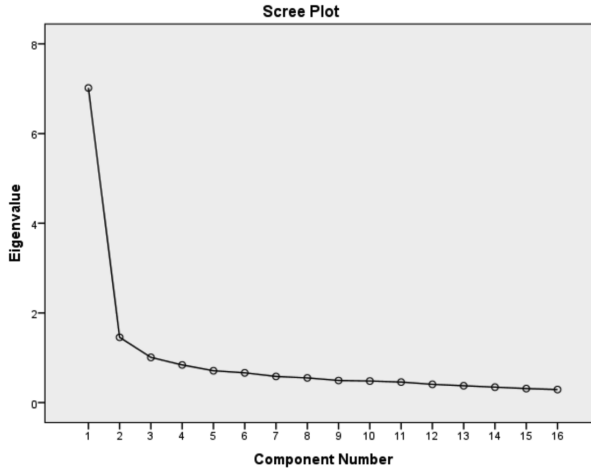
Düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı .20'nin altında olan maddelerin ölçekten çıkarılması gerektiği için¹⁷, m4'ün madde toplam korelasyonu .20'den düşük olduğundan ve bu da ölçeğin iç güvenilirliğini düşürdüğünden, m4 ölçekten çıkarılmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Bir ölçme aracının ölçülmesi hedeflenen nitelikleri ölçmesi ve ölçekten elde edilen puanların hedeflenen özelliklerin hangi boyutlarını ölçtüğünün belirlenebilmesi için yapı geçerliğine sahip olması gerekmektedir. Yapı geçerliği ise genellikle faktör analizi yöntemleri ile belirlenmektedir. Faktör analizi yöntemlerinden biri olan AFA ölçme aracındaki maddelerin alt boyutları ve bu alt boyutların birbirleri ile ilişkisinin belirlenmesinde kullanılır¹⁸.

AFA'da Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kullanılarak örneklemin yeterliği ve Bartlett'in Küresellik testi kullanılarak verilerin faktör analizine uygunluğu incelenmiştir. KMO değeri .93 bulunmuş, Bartlett testi sonucunda ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($\chi^2 = 2968.525$, $p = .000$) olduğu görülmüştür. Bu değerler sonucunda mevcut verilerle AFA yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır¹⁹.

Şekil I: Faktör Yapısı Dağılım Çizelgesi

17 Büyüköztürk, Ş., *Sosyal Bilimleri İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları ve Yorum*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2002, s.118

18 Seçer, İ., *Spss ve Lisrel ile Pratik Veri Analizi Analiz ve Raporlaştırma*, Anı Yayıncılık, Ankara 2015b, s.153-154

19 Tavşancıl, E., *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi (3.Baskı)*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006, s.50

Ölçeğe ilişkin yamaç birikinti grafiği (Şekil I) incelendiğinde ölçeğin 3 boyutlu olduğu görülmektedir. Ölçeğin ilk boyutu 5 maddeden oluşmakta, öz değeri 7.01 ve açıkladığı varyansı %43.86'dır. Ölçeğin ikinci boyutu 7 maddeden oluşmakta, öz değeri 1.45 ve açıkladığı varyans %9.10'dur. Üçüncü boyut 4 maddeden oluşmakta, öz değeri 1.00 ve açıkladığı varyans %6.30'dur. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans ise %59.26'dır. Ölçeğin 16 maddesi faktör sayısı üç olacak biçimde temel bileşenler analizine alınmış ve promax (25) eksen döndürmesi gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliği için ölçeğin AFA'sı aşağıdaki Tablo II'de verilmiştir.

Tablo II: Ölçeğin Faktör Yapısı, Faktör Yükleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Madde	Ahlaki Tutum	Fırsat ve Beceri	Çevresel Şartlar	Madde Korelasyonları	Toplam Korelasyonları
m6	.808			.645	
m11	.748			.622	
m18	.755			.560	
m10	.766			.663	
m3	.580			.470	
m8	.656			.520	
m2	.540			.691	
m21		.881		.640	
m20		.765		.655	
m15		.718		.620	
m13		.641		.699	
m14		.611		.633	
m9			.765	.524	
m5			.641	.473	
m7			.602	.546	
m12			.471	.637	
Toplam Varyans	% 43.86	% 9.10	% 6.30		

Toplam Varyans: % 59.26

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Ölçeğe uygulanan AFA'dan sonra yapı geçerliliğini test etmek için DFA yapılması gerekmektedir. DFA, AFA ile belirlenmiş ve sınırlandırılmış bir yapının bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği analizdir²⁰. AFA sonucunda elde edilen 16 madde ve üç faktörden oluşan yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için DFA uygulanmıştır. Kopya çekmeye ilişkin uyum indeksi değerleri;

20 Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş., *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2010, s.275

$\chi^2/sd=2.39$, RMSEA=.062, RMR=.072 SRMR=.044, PNFI=.81, GFI=.92, AGFI=.90, CFI=.98, NFI=.97, NNFI=.98, IFI=.98 ve PGFI=.68 olarak bulunmuştur. Sınanan modelin yeterliğini ortaya koymak amacıyla incelenen uyum indekslerine ilişkin kabul edilebilir ve mükemmel uyum değerleri²¹ ile DFA'dan elde edilen uyum indeksi değerleri ve bu doğrultuda ortaya çıkan sonuçlar Tablo III'te gösterilmiştir. Tablo III'teki uyum indekslerine ilişkin mükemmel ve kabul edilebilir uyum ölçütleri, DFA'dan elde edilen üç faktörlü modelin uyum düzeyinin yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo III: Araştırmada İncelenen Uyum İndekslerine İlişkin Mükemmel ve Kabul Edilebilir Uyum Değerleri ile DFA'dan Elde Edilen Uyum İndeksi Değerleri

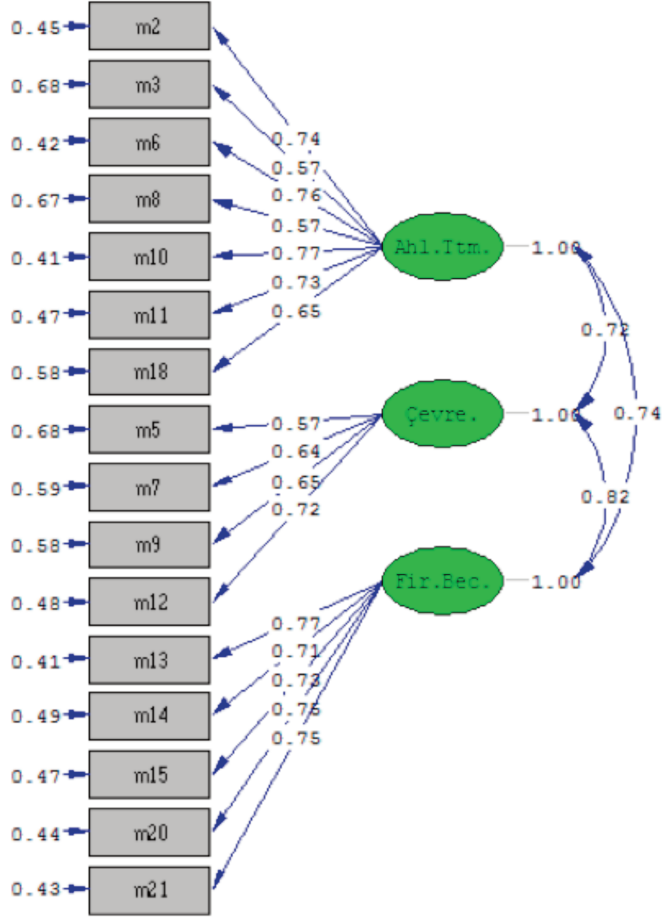
	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütü	Araştırma Bulgusu	Sonuç
χ^2/df	0-2	2-3	2.39	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	≤ .05	≤ .08	.062	Kabul edilebilir uyum
RMR	≤ .05	≤ .08	.072	Kabul edilebilir uyum
SRMR	≤ .05	≤ .08	.044	Mükemmel uyum
CFI	≥ .95	≥ .90	.98	Mükemmel uyum
NNFI	≥ .95	≥ .90	.98	Mükemmel uyum
NFI	≥ .95	≥ .90	.97	Mükemmel uyum
IFI	≥ .95	≥ .90	.98	Mükemmel uyum
RFI	≥ .95	≥ .90	.96	Mükemmel uyum
GFI	≥ .90	≥ .85	.92	Mükemmel uyum
AGFI	≥ .90	≥ .85	.90	Mükemmel uyum

Tablo III'te verilen uyum indeks değerleri göz önünde bulundurulduğunda χ^2/df , RMSEA ve RMR değerlerinin kabul edilebilir uyum düzeyine, SRMR ve CFI değerlerinin mükemmel uyum düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca 16 madde ve üç faktörlü yapının t değerleri incelenmiştir. Birinci faktör maddelerinin t değerleri sırasıyla 15.63, 11.10, 16.39, 11.25, 16.55, 15.42 ve 13.14; ikinci faktör maddelerinin t değerleri sırasıyla 10.64, 12.32, 12.56 ve 14.38; üçüncü faktör maddelerinin t değerleri sırasıyla 16.45, 14.82, 15.25, 15.98 ve 16.06 şeklinde bulunmuştur. T değerlerinin 2.56'dan büyük olması t değerlerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir²².

21 Çokluk ve diğerleri, a.g.e., s.307-315; Sümer, N., Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 2000, s.49-74; Şimşek, Ö. F., *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*, Ekinoks Yayınları, Ankara 2007, s.83-93; Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S., *Using Multivariate Statistics* (4th Edition), Allyn ve Bacon, New York 2001, s. 715-720

22 Jöreskog, K. G. and Sorbom, D., *Lisrel 8 Reference Guide*, IL:Scientific Software International, Lincolnwood 1996

Üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutumları ölçeğine ilişkin birinci düzey DFA path diagramı aşağıda verilmiştir.

Chi-Square=241.73, df=101, P-value=0.00000, RMSEA=0.062

Şekil II: Ölçek ile İlgili Birinci Düzey DFA Sonuçları

Güvenirlğe İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutum ölçeğinin güvenirlğini belirlemek için iç tutarlılık ve iki yarı güvenirlilik analizleri yapılmış ve Tablo IV'de verilmiştir.

Tablo IV: Ölçeğe İlişkin İç Tutarlılık ve İki Yarı Güvenirliği Sonuçları

Boyutlar	İç Tutarlılık	İki Yarı Güvenirlik
Ahlaki Tutum	.855	.831
Çevresel Şartlar	.739	.733
Fırsat ve Beceri	.859	.817
Ölçek Toplamı	.912	.873

Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında iç tutarlılığın belirlenmesinde cronbach alpha yöntemi sıklıkla kullanılmaktadır²³. Cronbach²⁴, cronbach alpha'nın .70 ve üzeri olması gerektiğini belirtmektedir. Kopya çekmeye ilişkin tutum ölçeğinde üç boyutunun da alpha değerlerinin .70 üzeri olduğu Tablo IV'de görülmektedir.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Kopya çekmeye yönelik tutum ölçeği geliştirmek için yapılan çalışma ve analizler sonucunda 16 madde ve 3 boyuttan oluşan bir ölçeğe ulaşılmıştır. 2, 3, 6, 8, 10, 11 ve 18 numaralı maddeler birinci alt boyutta, 5, 7, 9 ve 12 numaralı maddeler ikinci alt boyutta ve 13, 14, 15, 20 ve 21 numaralı maddeler ise üçüncü alt boyutta toplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarıyla birlikte açıkladığı toplam varyans % 59.26'dır.

Birinci alt boyutta, kopya çekmeye yönelik tutumla ilgili olarak, hak yeme, vicdansızlık, onursuzluk, hırsızlık, dürüst ve kendisine saygısı olmama kavramları ile ilişkili olan maddeler toplanmıştır. İdealist ahlak anlayışına sahip olan bireylerin, tutum ve davranışlarını belirleyen kurallar vardır. Bu kuralların belirlenmesinde pratik olan değil daha ziyade ideal olan, bencillik değil özgecilik esas alınır²⁵. Bu bağlamda maddelerin incelenmesi ve uzman görüşlerinin de değerlendirilmesi ile bu alt boyut ahlaki tutum olarak isimlendirilmiştir. İkinci alt boyutta kopya çekmeye yönelik tutumla ilgili olarak, kopya çekenlerin cezalandırılmaması, herkesin kopya çekmesi ve dönem kaybetme riski durumları ile ilişkili olan maddeler toplanmıştır. Bu boyutta kopya çekmeye karşı tutum, çevresel şartlara göre şekillenmektedir. Bu nedenle bu boyut çevresel şartlar olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü alt boyutta ise daha çok kopya çekme fırsatı elde etme ve bir beceri olarak görülen bu davranışı yapabilme yeterliği öne çıkmaktadır. Bu boyutta öğrenci tutumunu kopya çekme fırsatı bulmasına ve bir beceri olarak gördüğü davranışı gerçek-

23 Seçer, Spss ve Lisrel ile Pratik Veri Analizi Analiz ve Raporlaştırma, s.217

24 Cronbach, L. J., Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16 (3), 1951, s.311

25 Cevizci, A., *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık: İstanbul 2013, s.827

leştirebilmesine göre şekillendirmektedir. Bu nedenle bu boyut fırsat ve beceri olarak isimlendirilmiştir.

Ölçek yapısının uyum değerleri incelendiğinde $\chi^2/sd=2.44$, RMSEA=.063, RMR=.077 SRMR=.046 ve CFI=.98, şeklinde olduğu görülmüştür. Bu değerler ölçeğin yapısının iyi bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin genelinin Cronbach alfa değeri .91 iki yarı güvenirligi ise .87 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ölçekten güvenilir sonuçlar elde edildiği söylenebilir.

Elde edilen veriler sonucunda, üniversite öğrencilerinin kopya çekmeye yönelik tutumlarını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirdiği söylenebilir. Ancak bu çalışma Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile sınırlı bir örnekleme gerçekleştirilmiştir. Farklı üniversite, fakülte ve bölümlerin çalışmaya dâhil edilmemiş olması bu araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

Bu ölçeğin kopya çekme tutumunu etkilediği düşünülen çeşitli değişkenlerle birlikte çalışmalara konu edilmesi ölçeğin geçerlik ve güvenirligine ilişkin bulguların güçlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, ölçeğin alt boyutları olan ahlaki tutum, çevresel şartlar ve fırsat ve beceri dikkate alınarak benzer nitelikleri ölçen ölçekler ile ölçüt bağıntılı geçerlik analizleri yapılabilir.

Kaynakça

Akdağ, M. ve Güneş, H., Kopya Çekme Davranışları ve Kopya Çekmeye İlişkin Tutumlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (3), 2002, ss.330-344

Alkan, Ş., *İlköğretim İkinci Kademe ile Ortaöğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Kopya Çekmeye İlişkin Görüşleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi S.B.E., Elazığ 2008

Bozdoğan, A. E. ve Öztürk, Ç., Öğretmen Adayları Neden Kopya Çeker? *İlköğretim Online*, 7(1), 2008, ss.141-149

Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri(10. Baskı)*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2011

Büyükoztürk, Ş., *Sosyal Bilimleri İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları ve Yorum*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2002

Cevizci, A., *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2013

Cronbach, L. J., Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16 (3), 1951, ss.297-334

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş., *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2010

Dam, H., Örgün Din eğitiminde kopya sorunu. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34, 2013, ss.71-108

Eminoğlu, E., *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlük Eğilimlerinin Ölçülmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 2008

Jöreskog, K. G. and Sorbom, D., *Lisrel 8 Reference Guide*, IL:Scientific Software International, Lincolnwood 1996

Kaymakcan, R., İlahiyat öğrencilerinin kopya çekmeye karşı yaklaşımları, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 2002, ss.121-138

Krejcie, R., V., and Morgan, D. W., Determining Sample Size For Research Activities, *Educational And Psychological Measurement*, 30, 1970, 607-610

Külahçı, Ş., Öğretmen yetiştirmede kopya çekme sorunu (Fırat Üniversitesi örneği), *II. Ulusal Eğitim Sempozyumu (18-20 Eylül 1996)*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 1996

Lickona, T., *Educating for Character How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*, Bantam Books, 1991

Özçelik, D.A., *Eğitim Programları ve Öğretim*(2.Baskı), Pegem Akademi, Ankara 2010

Seçer, İ., Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci Spss ve Lisrel Uygulamaları, Anı Yayıncılık, Ankara 2015a

Seçer, İ., Spss ve Lisrel ile Pratik Veri Analizi Analiz ve Raporlaştırma, Anı Yayıncılık, Ankara 2015b

Selçuk, Z., Bir Eğitim ve Rehberlik Sorunu: Okullarda Kopya Çekme, *Eğitim Yönetimi*, 1 (3), 1995, ss. 397-418

Semerci, Ç., Kopya Çekmeye İlişkin Tutum Ölçeği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 2003, ss.227-234

Seven, M. A. ve Engin, A. O., Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kopya

Çekmeye Duydukları İhtiyaç ve Kopya Çekme Sebepler, *Atatürk Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, 11 (1), 2008, ss.121-136

Stevenson, A., *Oxford Dictionary of English*(3. Baskı), Oxford University Press, Oxford 2010

Sümer, N., Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 2000, ss.49-74

Şimşek, Ö. F., *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*, Ekinoks Yayınları, Ankara 2007

Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S., *Using multivariate statistics*(4th Edition), Allyn ve Bacon, New York 2001

Tavşancıl, E., *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi (3.baskı)*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006

Türkçe Sözlük, (11. Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011

Yangın, S. ve Kahyaoğlu, M., İlköğretim Öğretmen Adaylarının Kopya Çekmeye Yönelik Tutum ve Görüşleri, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (21), 2009, ss.46-55

Yesilyaprak, B. ve Öztürk, B., Üniversite Öğrencilerinin Kopya Çekme Olayına İlişkin Eğilimleri ve Görüşleri, *II. Ulusal Eğitim Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, 1996

Madde No		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Ahlaki Tutum						
2	Hiçbir koşulda kopya çekilmemelidir.	1	2	3	4	5
3	Kopya çekmek başkasının hakkını yemektir.	1	2	3	4	5
6	Vicdan sahibi bir öğrenci kopya çekmeyi düşünmez.	1	2	3	4	5
8	Kopya çeken öğrenci dürüst değildir.	1	2	3	4	5
10	Kendisine saygısı olan bir kimse kopya çekmez.	1	2	3	4	5
11	Kopya çekmek nedeni ne olursa olsun bir çeşit hırsızlıktır.	1	2	3	4	5
18	Kopya çekmeyenler onurlu kişilerdir.	1	2	3	4	5
Çevresel Şartlar						
5	Kopya çekenler cezalandırılmıyorsa kopya çekmede bir sakınca görmem.	1	2	3	4	5
7	Hemen herkes kopya çektiğine göre kopya çekmek kötü bir davranış olarak düşünülemez.	1	2	3	4	5
9	Etrafındakiler kopya çektiğine göre onlarla yarışabilmem için benim de kopya çekmem normaldir.	1	2	3	4	5
12	Eğer dönem kaybetme riski varsa kopya çekilebilir.	1	2	3	4	5
Fırsat ve Beceri						
13	Yakalanılmadığı sürece kopya çekmenin sakıncalı bir tarafı yoktur.	1	2	3	4	5
14	Kopya çekmek bir beceri olduğu için kopya çeken takdir edilmelidir.	1	2	3	4	5
15	Eğer gözetmen fırsat veriyorsa kopya çekmemek akılsızlıktır.	1	2	3	4	5
20	Kopya ile de olsa önemli olan sonuç almaktır.	1	2	3	4	5
21	Fırsat varken kopya çekmeyenleri anlamak güçtür.	1	2	3	4	5